

retisk bevidsthed i forbindelse med udformningen og vurderingen af teoridannelser inden for public relations. Som eksempel peger de på det 'world view' og de præsuppositioner der ligger bag Grunigs og Millers meget divergerende holdninger til begrebet 'persuasion'. Udgiverne tager også fat om de krav man bør stille til en teori (med udgangspunkt i Hawes' *Pragmatics of analoguing: Theory and model construction in communication*) og argumenterer for at 'the craft approach to public relations education and training' bliver suppleret med teoridannelser baseret på de humanistiske og empiriske traditioner i samfundsvidenskaben. Botans selvstændige kapitel om 'Theory Development in Public Relations' uddyber dette syn.

Bogen indeholder i alt 19 kapitler, næsten alle på et betydeligt højere refleksionsniveau end man er vant til i de fleste bøger om public relations. Foruden James Grunigs 'Symmetrical Presuppositions as a Framework for Public Relations Theory' og Gerald Millers 'Persuasion and Public Relations: Two 'Ps' in a Pod' udvikler Ron Pearson en model for forståelsen af sammenhængen mellem public relations funktionen og organisationens etiske opførelse hvor spørgsmålet om etisk kommunikation bliver et spørgsmål om etablering af intersubjektive kommunikationsregler til styring af beslutningsprocessen. Pearson er også medforfatter, sammen med Michael Smilowitz, til et interessant kapitel om organisationens årsberetning.

En reorientering af public relations væk fra journalistik og hen imod en kommunikationsbaseret samfundsvidenskab beskrives af Bonita Dostal Neff, og Priscilla Murphy diskuterer fordele og ulemper ved anvendelsen af en formalistisk rolleteori i beskrivelsen af 'the process of public relations'. Der er teoretiske kapitler om mulige rammer for public relations kampagner (VanLeuven) og om modtagersegmentering ved hjælp af Jungs teori om psykologisk type (Cline, McBride og R. Miller). Bogens sidste kapitler er skrevet ud fra et anvendelsesperspektiv, og i denne del drejer det sig hovedsageligt om kampagner.

Lige som *Public Relations Research Annual* giver denne bog et godt indtryk af hvad der rører sig inden for forskning i public relations i fagets hjemland U.S.A., og mere end i førstnævnte tilfælde får vi her indblik i den debat der finder sted mellem tilhængerne af idealforestillingen om en tovjes symmetrisk model og dem der forsker og arbejder ud fra en overbevisning om at public relations og persuasion er uløseligt forbundet med hinanden.

Den sidste bog der kun kort skal omtales her er Robert Kendall's *Public Relations Campaign Strategies*. I

sin praktiske orientering er denne bog anderledes end de forrige, men den er taget med fordi den hviler på et solidt og vidtfavnende teoretisk grundlag og fordi teorien er så velintegreret i fremstillingen. Kendall, som hører til gruppen af forskere der arbejder ud fra en idealforestilling om public relations, siger i forordet: 'Those who see in public relations a strong social force for good – that is, a means of building a better world by improving relationships among the wide range of social entities – will find support in these pages' (s. xii). Og det stemmer. Hele vejen igennem, fra kampagnens første situationsbeskrivelse til dens endelige evaluering, er idéen om gensidig forståelse og organisationens samfundsmæssige ansvar i centrum. Noget specielt værdifuldt ved bogen er dens indledende diskussion af 'A Working Definition of Public Relations' (s.15-18) hvor grundholdningen er at public relations udgør en nødvendig (og historisk naturlig) funktion i samfundet. Som det sidste bringer bogen en meget rammende beskrivelse af forholdet mellem etik (her forstået som de uskrevne regler som forskellige samfundsgrupper har formuleret for at kunne afgøre hvad der er acceptabelt i en given situation) og lovgivning som 'two aspects of the social force that shapes society into a coherent system by defining acceptable and unacceptable behavior' (s.409). Som antydning her er der meget mere at hente i Kendalls bog end blot viden om public relations kampagnestrategier.

Carol Henriksen, lektor
Institut for Sprog og Kultur
Roskilde Universitetscenter

Nick Jankowski, Ole Prehn & James Stappers (eds.): The People's Voice. Local Radio and Television in Europe. Acamedia Research Monograph, No. 6. John Libbey & Co. Ltd.1992. 288 sider. \$22,50 (Hardback)

Gennem de sidste tyve år er de elektroniske medier i Vesteuropa mediepolitisk blevet dereguleret og strukturelt decentraliseret. De nationale public-service foretagender og ikke mindst TV i dets mange moderne afskygninger har været i centrum for den forskningsmæssige interesse. Men også radiomediet har gennemgået omfattende ændringer. Fra at være et middel til kulturel opdragelse og distribution er radioen i højere grad blevet funktionel: service, nyheder og ikke mindst musik er blevet de bærende elementer. Samtidig er radioen og til en vis grad og-

så tv blevet decentraliseret. Monopolinstitutionerne har etableret sig i regionerne, og regioner og lokalområder har selv fostret nære stationer af vidt forskellig valeur inden for det sociokulturelle spektrum: alt lige fra ultra-politiske og sub-sub kulturelle kultradioer i London, Paris og Milano til idealistiske græsrodsradioer i Bretagne og København og kommercielle middle-of-the-road radioer i Herning og Amsterdam har været dækket af betegnelserne: lokalradioer eller nærradioer. Og tilsvarende har man talt om lokal-tv, hvadenten det drejede sig om de entusiastiske amatører i Bremen og Odder eller de kalkulerende mediemoguler bag Kanal 2 i København.

Al denne decentrale mangfoldighed i Europa har det været vanskeligt for forskningen at overskue og begribe, både teoretisk og empirisk-analytisk, men med dette værk får man en chance for dog at få samlet nogle af de væsentligste udviklingstræk op.

En af bogens styrker er dens fokusering på den mest hektiske udviklingsperiode i midten af 80'erne, men samtidig er det også dens største svaghed. Alt tyder nemlig på, at samtlige enkeltbidrag om de nationale udviklinger er skrevet ganske tæt på begivenhederne og dermed er de næsten alle ude af stand til at forholde sig til et mere overordnet eller fælles teoretisk-metodiske referencefelt. Hovedparten af bidragene lægger vægt på at skildre den nationale mediestructur og den mediepolitiske udviklingsproces omkring oprettelse og drift af de lokale stationer og på at dokumentere – statistisk og på anden måde kvantitativt – de strukturelle forhold. Som læser savner man flere analyser af dynamikken i de lokale kulturprocesser: hvad har været drivkræfterne i disse sociale eksperimenter med radio og tv i centrum? Har de ultra-demokratiske forestillinger om lokalmediernes funktioner noget på sig i praksis – eller er de først og fremmest kulturpolitisk fernis over den mediepolitiske elendighed?

Bogen har tre afdelinger. Den første handler om lokalmediernes historie og funktioner. Den anden rummer bidrag om elleve lande i Europa – opdelt i typologiske hovedgrupper. Det tredje afsnit består dels af tematikler om minoritetsgruppers anvendelse af lokalmediernes, om kvindebevægelsens brug af nærradio, om juridiske forhold, dels af en afsluttende overblikartikel, skrevet af Ole Prehn. Titlen er "From small scale utopianism to large scale pragmatism. Trends and prospects for community oriented local radio and television". Det kapitel bør man læse først, for her får man i kort og præcis form opsummeret de historiske omstændigheder bag ætermediernes decentralisering. Man får præsenteret de vigtigste teoretiske positioner i den forskning, som

er udført på feltet og ikke mindst udfører Ole Prehn en nøgtern analyse af de kulturpolitiske facts og fictions, som har domineret både forskning og praksis på området op gennem firserne.

Udgangen på analysen er en konstatering af, at det er vigtigt at bevare de lokale ikke-kommercielle ætermedier forstået som: sociale og kulturelle redskaber – og ikke som traditionelle massemedier i lokal forklædning. De lokale mediers muligheder for at forbinde det lokale med det globale – f.eks. i form af udsendelser af og om etniske minoriteters møde med den fremmede kultur i lokalområdet – er blot et af de dynamiske perspektiver ved nærradioen, som er ved at blive glemt i de idelige diskussioner om finansieringen af ætermediernes.

Med den ballast kan man styre igennem det omfangsrige værk på næsten 300 tætte sider. Fra den første afdelings tre bidrag om historisk og teoretisk baggrund er der grund til at fremhæve Knut Lundbys artikel om "Community Television as a tool of local culture", hvor han dels reflekterer over, hvordan kulturelt tilhørsforhold og kulturel identitet kommer til udtryk både symbolsk og i den sociale struktur, dels demonstrerer, hvordan disse begreber kan anvendes i en empiriske analyse af lokal-tv's rolle i et mindre norsk bysamfund. De to øvrige introducerende kapitler holder sig på oversigtens og almindelighedernes sikre grund, så med mindre man er fulstændig ukendt med europæisk mediehistorie eller mediepolitik, er der ingen grund til fordybelse her.

Bogens centrale del er de elleve nationale beretninger. På trods af den typologiske opdeling, som redaktørerne redegør for i indledningen, er det svært at finde den røde tråd. Det kan til en vis grad tilskrives forfatterens forskellige faglige forankring i de forskellige afskygninger af human- og socialvidenskaberne, men også den faktiske mangfoldighed og variation inden for området. Den gennemgående grundige dokumentation gør dog i høj grad bogen anvendelig som opslags- og referenceværk.

Da værket har været så urimeligt længe undervejs fra undfangelse til udgivelse, hvad redaktørerne heller ikke lægger skjul på, kan man som læser kun beklage, at de nyeste udviklinger i østeuropa kun i begrænset omfang er inddraget. Det er der til dels rådet bod på i midterdelens sidste kapitel, hvor Slavko Splichal grundigt gennemgår den jugoslaviske lokalradios historie op til 1990 med focus på de forskydninger, der har været i radioens struktur og funktioner i takt med udviklingen i de politiske og etniske konflikter i landet.

The People's Voice opsummerer essensen af ti års forskning i de lokale ætermedier og bør netop der-

for være repræsenteret på ethvert institutbibliotek og i ethvert undervisningsforløb om europæisk mediehistorie og -politik. At den så også oses af godt boghåndværk i alle detaljer gør ikke læselysten mindre.

Per Jauert, lektor
Institut for Informations- og medievidenskab
Aarhus Universitet

HEY! YOU! SEE! SO!

Ebbe Grunwald, Gert Smistrup, Hans Veirup: *Journalistens sprog – med et sprogligt serviceeftersyn*. Forlaget Ajour/Danmarks Journalisthøjskole 1992, 146 s., kr. 178.

Hundested Kro for 12 år siden: Inde i kursuslokalet med Poul Hartling i sin forhandlingstrætte habit på overhead'en. Udenfor med blokken og pennen – enten nede på havnen med blåmalede kuttere og smæld i bøjeflagene, eller oppe ved polarforskeren Knud Rasmussens grå hus bag det høje hybenkrat, solidt forankret i klinten og med udsynet mod nord ud over Kattegat. Kursuslærerne er Gert Smistrup og Hans Veirup fra Danmarks Journalisthøjskole, og kursisterne er journalister fra Danmarks Radio på nær en enkelt akademiker fra Københavns Universitet. Formålet er at blive inspireret til og lære at skrive klart, levende og spændstigt.

Erindringen om dette kursus bobler frem under læsningen af »Journalistens sprog« – på godt og ondt. Omsat til praksis af to dynamiske undervisere havde budskabet stor gennemslagskraft. Det blev oplevet som en kæmpe udfordring og befrielse at kaste den tunge, formelle og stive akademiske skrivestil af sig, og i stedet bruge alle sanser i forsøget på at udtrykke sig forståeligt og ikke mindst anskueligt – så man kunne se det på sin egen indre billedskærm, som det lød dengang. Men når stoffet nu kan tages nærmere i øjesyn, og eftertanken erstatter euforien, melder der sig en række spørgsmål og problemer, især om det syn på sproget der dominerer bogens ræsonnementer.

Udgangspunktet er et sprogligt trekantsdrama som journalisten konstant deltager i med sin kilde og sine læsere. I forhold til kilden befinder journalisten sig principielt i en interessekonflikt: Hvor kilden (fx en ekspert) ønsker at tale generelt om sit emne, om metoder og forbehold, er journalisten optaget af det konkrete, af resultater og konklusioner. I forhold til læserne er det især en motiva-

tions- og forståelsesbarriere der skal overvindes, og mellem kilde og læser en perspektivkonflikt: teknokratens over for borgerens, det globale over for det lokale. Formidlingsproblemer i journalistiske tekster, fx i form af sproglig kildesmitte, anses for at være et symptom på at dette trekantsdrama har taget magten fra journalisten. Mere konkret vil det som regel sige at kilden har fået overtaget. Konsekvens: Et blegt og nedslidt rutinesprog, fyldt med stift papirsprog og klicheer der gør at væsentligt og interessant stof bliver opgivet eller springes over.

Bogen har tre bud på journalistens problemer: Skriv forståeligt, skriv interessant og skriv om. Og med et mylder af eksempler vises det hvordan man kan komme uforståelige og uinteressante sprogformer til livs. Et af de væsentlige teoretiske støttepunkter er følgende kommunikationsmodel: Under en læseproces eller afkodningsproces passerer teksten først et kodecenter, hvor teksten nedbrydes mekanisk og ubevidst til mindre overskuelige enheder og en enklere struktur. Efterhånden som processen gennemføres her, sendes sproget videre til erfaringscentret hvor indholdet fæstnes og sættes i sammenhæng med den viden der findes i forvejen. Når et sprog er vanskeligt at forstå kan det således være på to planer: Enten er det vanskeligt for kodecentret at nedbryde, fordi sproget har en kompliceret struktur, eller også er det vanskeligt fordi indholdet vanskeligt lader sig integrere i den viden modtageren allerede besidder. Ifølge *Journalistens sprog* fungerer modellen også den modsatte vej: Forestillingsbilleder fra erfaringscentret sendes videre til kodecentret, og bliver her »ikklædt sprog«.

I sig selv forekommer forståelsesmodellen temmelig mekanisk, og den virker mildest talt ikke særlig følsom overfor det langt mere komplicerede spil der i overensstemmelse med moderne sprogpsykologiske teorier er mellem sprog, erfaring, viden og hukommelse. Tværtimod synes det som om sprog og erfaring er to helt adskilte størrelser, hvor erfaringen alene er beskrevet på et ikke nærmere baseret mentalistisk begreb 'forestillingsbilleder', ligesom den aktive del af forståelsesaktiviteten, hvor læseren så at sige forsøger at komme til forståelse gennem en hypoteselignende proces fortløbende afprøvet i forhold til teksten, slet ikke berøres.

Mere problematisk er imidlertid det sprogsyn der bliver konsekvensen heraf. Selvom bogen ikke er helt konsekvent i sine formuleringer, er hovedsynspunktet at sproget er som en skjorte. Det er noget man tager på, og sprogskjorten kan enten være hvid og kedelig, stribet og formel, eller spraglet, fantasifuld og spændende. Synspunktet går igen i beskrivelsen af forholdet mellem sproget og den ydre virkelighed. Her er det grundlæggende synspunkt også

at sproget er noget journalisten forsøger at pakke virkeligheden ind i, helst så godt og spændende som muligt. Men herved kommer man let til at overse at i virkelighedens verden kan form og indhold ikke skilles ad, og at det også har konsekvenser for indholdet, når den sproglige iscenesættelse profileres. Sissel Kyrkjebø får ganske vist ikke et andet personnummer, men vores begreb om hende præges mærkbart, når en journalist fra Politiken fx udnævner hende til at være »et syngende stearinlys« ... Virkeligheden kan vise sig at være en anden, men beskrivelsen er ikke blot et spørgsmål om stil, den former og farver også.

Som nævnt er bogens budskab at man skal skrive forståeligt ved bl. a. at skrive mere konkret, ved at opløse verbalsubstantiver, bruge færre passiver og reducere fagsproget, og mere interessant ved motivere eller appellere til læseren (HEY!), tilbyde læseren et identifikationspunkt (YOU!), anskueliggøre, eksemplificere og illustrere (SEE!), og forklare og belyse konsekvenser (SO!). Det er der naturligvis ikke noget forkert ved. Tværtimod. Men i forhold til bogens målgruppe mangler der en grundigere diskussion af hvilke indholdsmæssige konsekvenser disse råd har. I bogen bliver det nærmest taget for givet at det kun er godt og uden indholdsmæssige konsekvenser at følge rådene. Kun i et enkelt tilfælde bemærkes det at omskrivningen har indholdsmæssige konsekvenser.

Sprogsynet synes desuden at afføde en vis sproglig nærsynethed. Mere overordnede tekstlige fænomener som fx journalistiske genre- eller kompositionsformer behandles så godt som ikke. En diskussion heraf kunne ellers give anledning til en lidt mere nuanceret diskussion af, hvilket stilistisk repertoir der står til rådighed inden for de forskellige journalistiske formidlingsformer. Fx giver nyhedsartiklen næppe helt de samme muligheder som en feature, hvis troværdigheden ikke skal anfægtes alt for meget.

Bogen indeholder et meget varieret og righoldigt eksempelmateriale, og de yder en meget fin dokumentation for de formidlingsmæssige pointer. Samtidig sikrer de mod at ræsonnementerne fortaber sig i abstraktionernes blå dis. På den anden side forekommer en del eksemplerne noget støvede. Lidt for mange optrådte også i en tidligere udgave af bogen fra midten af 70'erne. Men mere problematisk er det at mange af eksemplerne nærmest får lov at tale for sig selv. Med andre ord: Der er lovlig meget se-her-pædagogik i fremstillingsformen uden en grundigere analyse og diskussion af omskrivningerne der kunne nuancere og måske problematisere.

Alle bøger om formidling har et problem fælles: De skal i deres egen fremstillingsform gerne leve

nogenlunde op til de normer de plæderer for. Man kan mærke at forfatterne bag »Journalistens sprog« har gjort sig umage, og i det store og hele er det lykkedes at finde et niveau der på én gang virker veloplagt uden at pege alt for meget på sin egen veloplagthed. Men indimellem bliver omskrivningerne lidt for smarte, fx: 'Der fødes stadig færre børn i EF' som bliver til 'Det er ikke længere in at lege far, mor og børn i det europæiske fællesskab'. Og en enkelt sproglig bommert eller to bliver det også til, bl. a. anbefaler forfatterne flg. overskrift i forbindelse med en artikel om uro i Jerusalem: 'Jerusalem hyldet i tåregas' – Om det var så festligt kan man have sine tvivl om.

De kritiske forbehold til trods er bogens budskab stadig aktuelt. Det kan man forvise sig om ved at slå op i den daglige avis. Men set fra et formidlingsfagligt synspunkt er vejen frem til budskabet problematisk navnlig på grund af et for snævert og isolationistisk sprogsyn. Det indblik bogen giver i den tænkning om sprog og formidling der synes at præge journalistuddannelsen er således tankevækkende og en smule foruroligende.

Ib Poulsen
Nordisk Institut
Københavns Universitet

Oliver Boyd-Barrett & Daya Kishan Thussu: *Contra Flow in Global News, Academia Research Monograph 8, UNESCO & John Libbey, London, 1992, 150 s.*

I 1970'erne var debatten om uligheder mellem de vestlige lande og den 3.verden på medie- og kommunikationsområdet på sit højeste. I forlængelse af 3.verdenslandes krav om en New World Information and Communication Order (NWICO) blev der skabt en række forskellige initiativer som modvægt til de industrialiserede landes dominans. Ikke mindst på nyhedsområdet blev der etableret en række internationale og regionale samarbejder for udvekslings af nyheder og anden information mellem 3.verdenslande. Nyheder skulle ikke kun gå nord-syd, men også syd-syd og syd-nord, lød parollen.

Denne rapport har til formål at evaluere erfaringerne med disse »alternative« udvekslings-samarbejder i den 3.verden. Rapporten er blevet til på initiativ af Unesco, der har overladt den overordnede indsamling og bearbejdning af data til Boyd-Barrett og Thussu. Rapporten bygger ikke på de to forfatters selvstændige undersøgelser, men på to